Pohjanmaan aapasuot

Tasaista suolakeutta

Luonnonrauhaa ja tilaa ympärillä – sen voi vielä tuntea astellessaan aapasuolla, linturetkellä, karpaloita poimimassa tai kevättalvisella hiihtoretkellä. Suot ovat Keski-Pohjanmaan ominta alkuperäisluontoa, joka on kohdannut suuria muutoksia. Jäljellä olevat luonnontilaiset suot ovat sitäkin arvokkaampia.

Aapasuot ovat laajoja suokokonaisuuksia eli suoyhdistymiä. Suoyhdistymien kehitystä säätelevät ilmastolliset seikat, maa- ja kallioperä sekä maastonmuodot. Keski-Pohjanmaa on suoluontonsa puolesta vaihettumisaluetta. Siellä esiintyy rinnan sekä eteläisemmälle Suomelle luonteenomaisia ääri-karuja keidassoita, että Pohjanmaalle, Kainuulle ja Pohjois-Suomelle luonteenomaisia aapasoita, joista Pohjanmaan aapasuot on oma, eteläisin alatyyppinsä.

Aapasuo on tasainen tai sen keskusta on reunoja alempana, usein pinta viettää johonkin suuntaan. Aapasuo saa pinta- ja pohjavesiä ja niiden mukana ravinteita ympäröiviltä kivennäismailta. Luonnonoloissa aapasuolle kertyy keväisin laajasti tulvavesiä. Karun kallio- ja maaperän vuoksi Keski-Pohjanmaan aapasuot ovat tyypillisesti karuja.

Aapasuo voi olla keskeltä vetinen ja upottava, eli rimpinen. Valtaosa Pohjanmaan aapasoista on kuitenkin hieman kuivempia eli välipintaisia. Pohjoisimmilla aapasoilla mätäspintaiset jänteet ja märät rimmet muodostavat soille selvän pintarakenteen. Pohjanmaan aapasoilla tällainen jännerimpirakenne on heikosti kehittynyt, jänteet ovat matalia tai ne puuttuvat kokonaan. Niiden keskiosissa esiintyy tyypillisesti välipintaisia nevoja, kuten kalvasrahkasammalen vallitsemia kalvakkanevoja, ja rimpinevoja on vähemmän. Soiden reunoille ovat ominaisia laajat, harvaa kituvaa mäntyä kasvavat tupasvilla-, pallosara-, rahka- tai suopursurämeet. Kahlaajat ja vesilinnut suosivat rimpisiä alueita.

Kannetaan yhdessä vastuuta

Pohjanmaan aapasoita on jäljellä vain vähän, varsinkin ehjiä suokokonaisuuksia, joilla myös soiden reunaosat ovat luonnontilaisia ja suon vesitalous toimii luontaisella tavalla. Aapasoita ovat muuttaneet metsäojitus, pellonraivaus, turpeenotto ja reunarämeiden hakkuut. Myös suon valuma-alueella tehdyt ojitukset, purojen perkaukset, rakentaminen ja pohjavedenotto muuttavat herkästi vesien luontaisia virtauksia aapasuolle. Suojelualueillakaan aapasuo ei ole välttämättä turvassa. Kaikessa maankäytössä tulisikin ehkäistä aapasoiden tilan heikkenemistä ja pyrkiä ennallistamaan arvokkaita kohteita. Suomella on suuri kansainvälinen vastuu aapasoiden turvaamisesta, sillä ne ovat erityisesti meille luonteenomaisia soita.

Kuva: Olli Autio